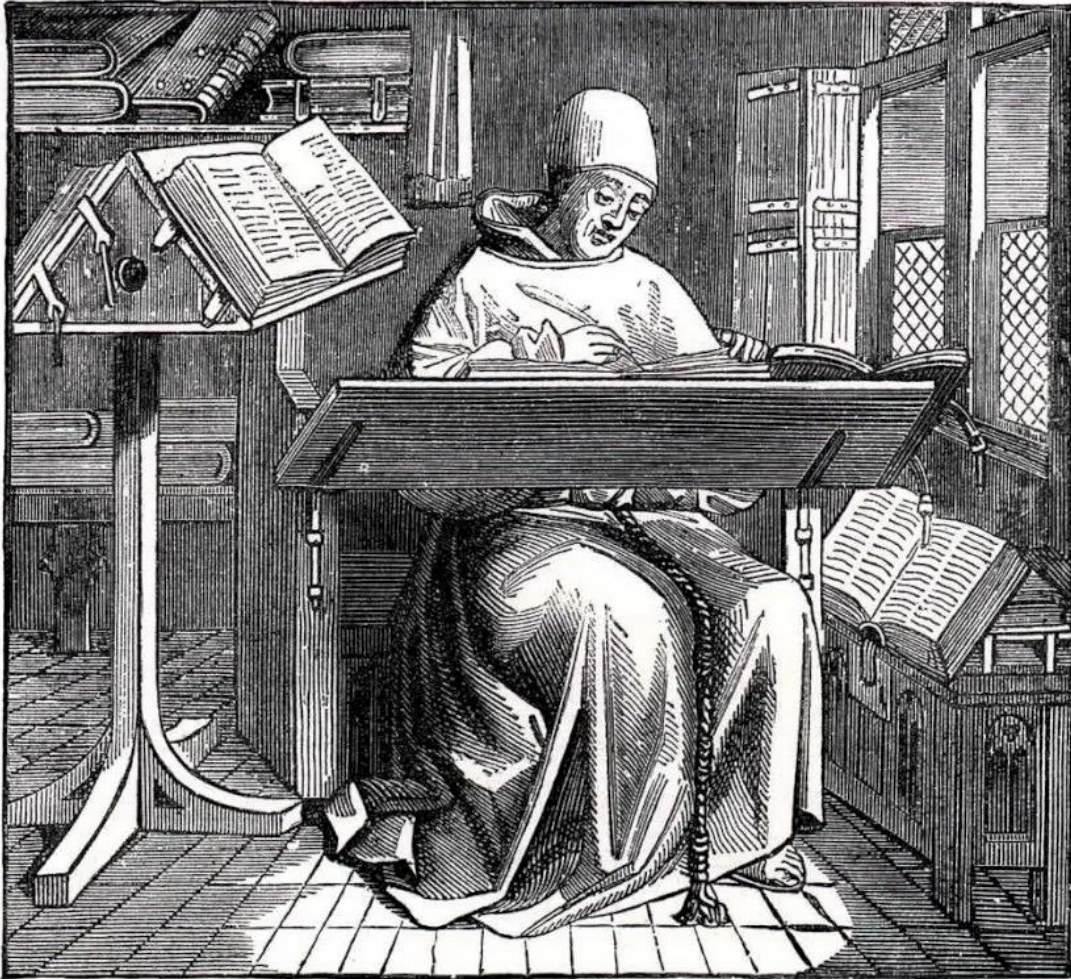

I. Knižní kultura

Knižní obchod v raném novověku

Lenka Veselá

Distribuce knih ve středověku

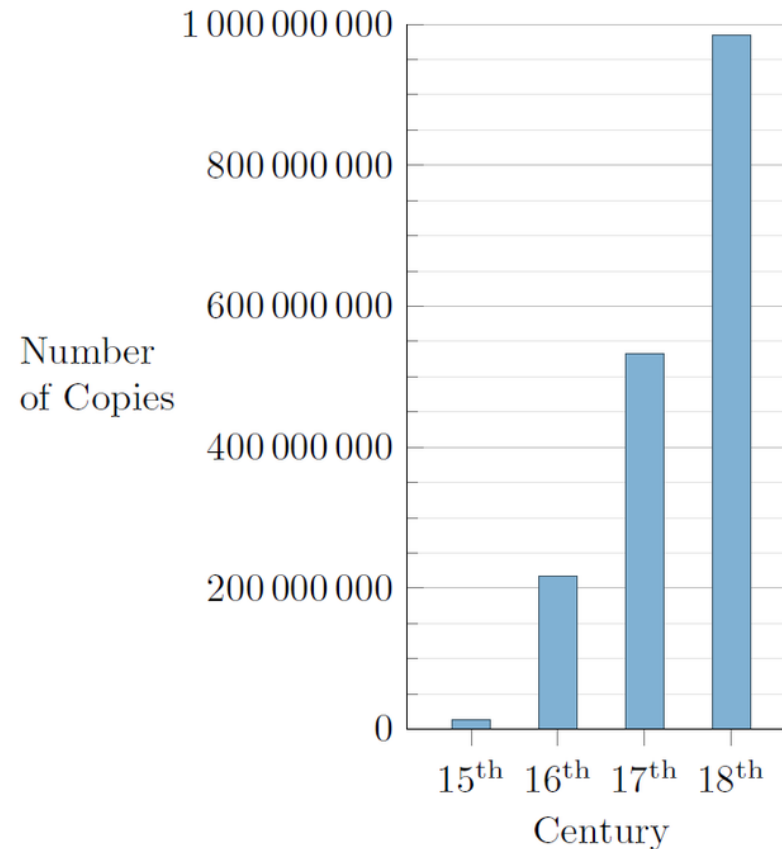
SCRIPTORIUM MONK AT WORK. (From *Lacroix*.)

- cílená produkce na objednávku
- omezený trh s rukopisy (univerzity)
- Florencie – Vespasiano da Bisticci
- Hagenau – Diebold Lauber

Knih tisk

- anonymní odběratel
- produkce do zásoby
- nutnost vybudovat odběratelský systém

European Output of Printed Books ca. 1450–1800*

*without Southeast Europe (Ottoman realm) and Russia

Formy distribuce

- koupě/prodej
  - primární prodej (skladové zásoby)
  - sekundární prodej (aukce, antikvariáty)
- dary, dědictví
- nekomerční distribuční síť

Formy prodeje

- tiskaři (prodejce)
  - místní trh
  - dálkový obchod (faktor)
- knihvazači/knihaři
- (kočovní) knihkupci
- sortimentní prodej knih (okolo 1490)

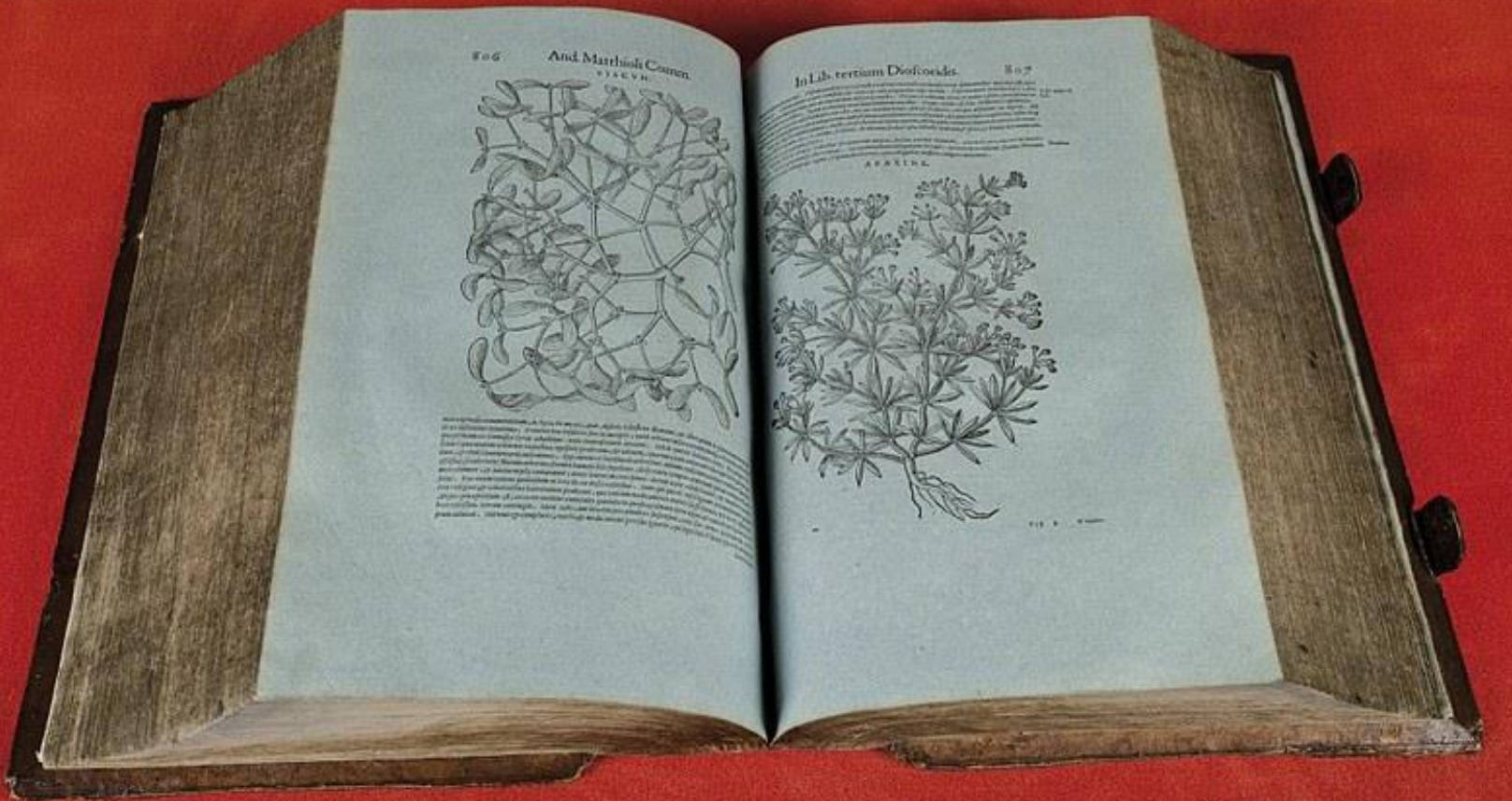
Nabídka knih

- jednolistové upozornění
- vícelistové seznamy
- katalogy

Ceny knih

- první tisky velmi nákladné (srovnatelné s rukopisy)
- v 70. letech 15. st. pokles o polovinu
- do 1500 pokles na čtvrtinu až pětinu
- cena papíru: 20 % ceny knihy
- sazba – nejdražší položka
- rentabilitnost v 16. st. od 300 až 400 exemplářů

- Mattioliho Herbář (1596)

Centra knižního obchodu

- místa s kvalitní a intenzivní tiskařskou produkcí
- podél hlavních evropských obchodních cest
- Itálie
  - zejména 15. st.
  - **Benátky** později na ústupu
- Francie
  - **Lyon** (od 15. století), později **Paříž** /(od 60. let 16. st.)
  - 1586 nejstarší profesní organizace knihkupců

Německá říše

- prvotiskové období
  - **Augsburg, Norimberk, Lipsko**
- 16. st. knižní veletrhy
  - **Frankfurt n/M, Lipsko**
- silná státní a církevní cenzura
- 1765 profesní spolek

Knižní veletrhy – Frankfurt/M

- Büchermeese (první 1462 v Mohuči)
- od 1473 ve Frankfurtu/M
- 2x ročně
- postupně celoevropský význam
- 200 zahraničních tiskařů a knihkupců
- postupně centrem německojazyčné produkce
- poslední 1765

Knižní veletrhy v Lipsku

- od 1545 (iniciativa M. Luthera)
- regionálnější charakter (střední a severní Německo)
- význam vzrostl po roce 1765
- kontakty s Prahou ojedinělé, více až ve 2. pol. 18. st.

CATALOGUS UNIVERSALIS,
^{five}
DESIGNATIO
OMNIUM LIBRORUM,
Qui hinc Nundinis Vernalibus
FRANCOFURTENSIBUS & LIPSIENSIBUS
Anni MDCCXI vel novi, vel emendatiores & auctiores
prodierunt.

Das ist:

Verzeichniß aller Bücher/

so in der Franckfurter und Leipziger Oster-
Messe des jetzigen 1711ten Jahres entweder ganz neu/
oder sonst verbessert wieder aufgelegt und gedruckt
worden sind;

In der Großischen Buch-Handlung unter Herrn Doct.
Sulzbergers Hause in der Grimmischen Gasse
zu finden.

Cum Gratia & Privilegio speciali Serenissimi & Potentissimi Regis
Polonorum & Electoris Saxon.

LEIPZIG/

In Verlegung Johann Grossens sel. Erben.

Veletřní katalogy

- periodicky vydávané bibliografické soupisy, kumulativní (2x ročně)
- 1564 – 1860
- dohled frankfurtské městské rady
- od konce 16. století byl vydáván společný katalog obou veletrhů

CATALOGVS NOVVS,
EX NVNDINIS
QVADRAGESIMALIBVS FRANCO-
FVRTI AD MOENVM ANNO M. D. LXXIII.
celebratis. Eorum nempe librorum, qui post nundinas Autumnales
proximè elapsas ad has vsque partim omnino noui, partim de-
nuo vel forma, vel loco à prioribus editionibus diuersi,
vel accessione aliqua locupletiores in lu-
cem prodierunt.

QVIBVS ADIECTI SVNT PAUCI
QVIDAM VETVSTIORES, QVOS TAMEN
Bibliotheca VVilleriana hactenus non vidit. Annum
impresionis numerus singulis prepositus
demonstrat.

*Vencunt Augusta in ædibus Georgij VVilleri, ciuis
& Bibliopola Augustani.*

**Verzeichnus der Neuen Bücher / welche
seidher der nechstuerschienen Herbstmesß / so viel mir
bewußt / in öffentlichen Truck außgangen / vnd zu
Francffurt diese Fastenmeß mehrer theils
feil gehabt worden sindt.**

Getruckt zu Francffurt am Main / bey
Peter Schmidt.

Anno M. D. LXXIII.

NOVORVM LI-

BRORVM, QVOS NVNDINAE

autumnales, Francoforti anno 1564.
celebratae, venales exhibuerunt,

CATALOGVS.

Ad exterorum Bibliopolarum, omniumque rei Li-
terariae Studioforum gratiam & usum
coempti, & venales expositi:

AVGVSTAE,

IN OFFICINA LIBRARIA

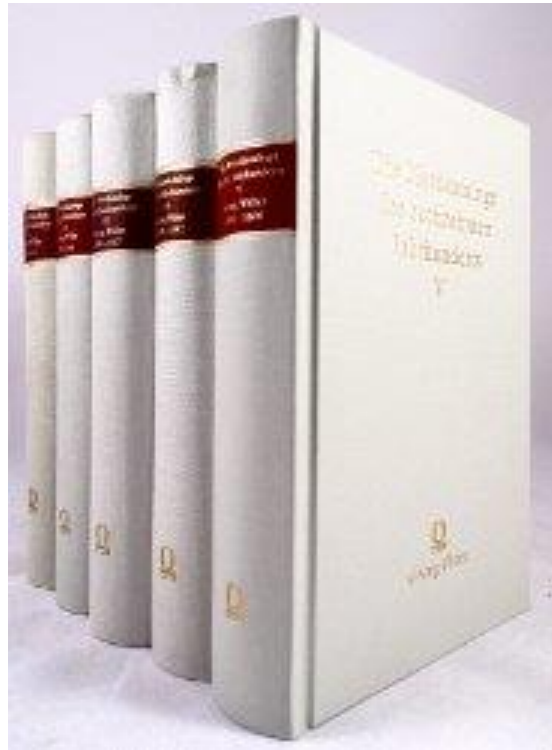
Georgij Vvilleri, ciuis & Bi-
bliopolae Augustani.

Inserti sunt his nonnulli, iidemque perpauci vetu-
stioris editionis libri, ob raram eorum & insi-
gnem utilitatem commendabiles, & iam
multoties à doctis viris
expetiti.

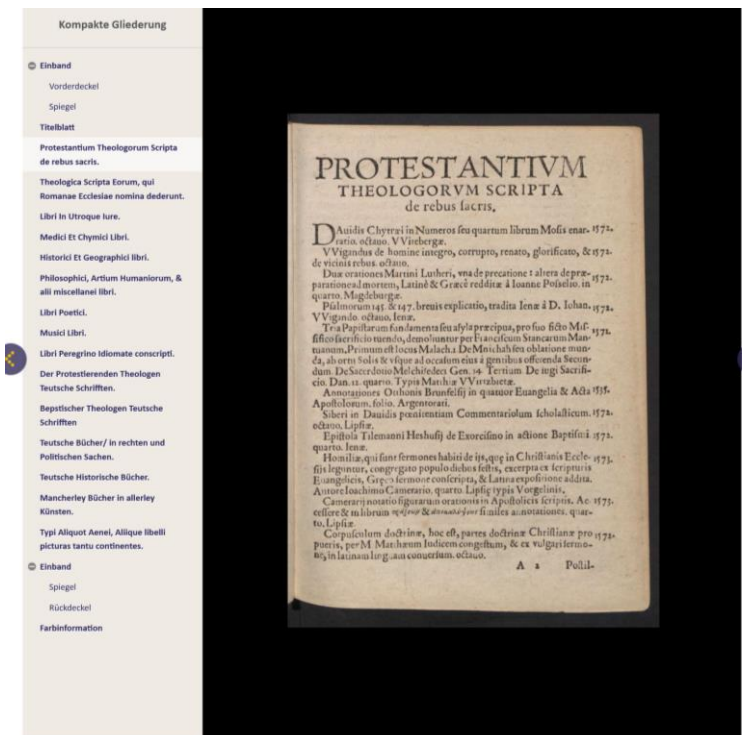
ANNO A SALVTIFERO VIR-
ginis partu, M. D. LXIII.

<https://www.olmsonline.de/kollektionen/messkataloge/>

Fabian, B. (ed.): Die [Frankfurter] Messkataloge des sechszehnten Jahrhunderts. Vol. 1-4 (Georg Willer 1564-1592). Hildesheim-New York 1972-1980.

Změny v 17. a 18. st.

Nová centra:

- úpadek Frankfurtu po 1650
- Nizozemí (Amsterdam)
- rozvoj národních trhů

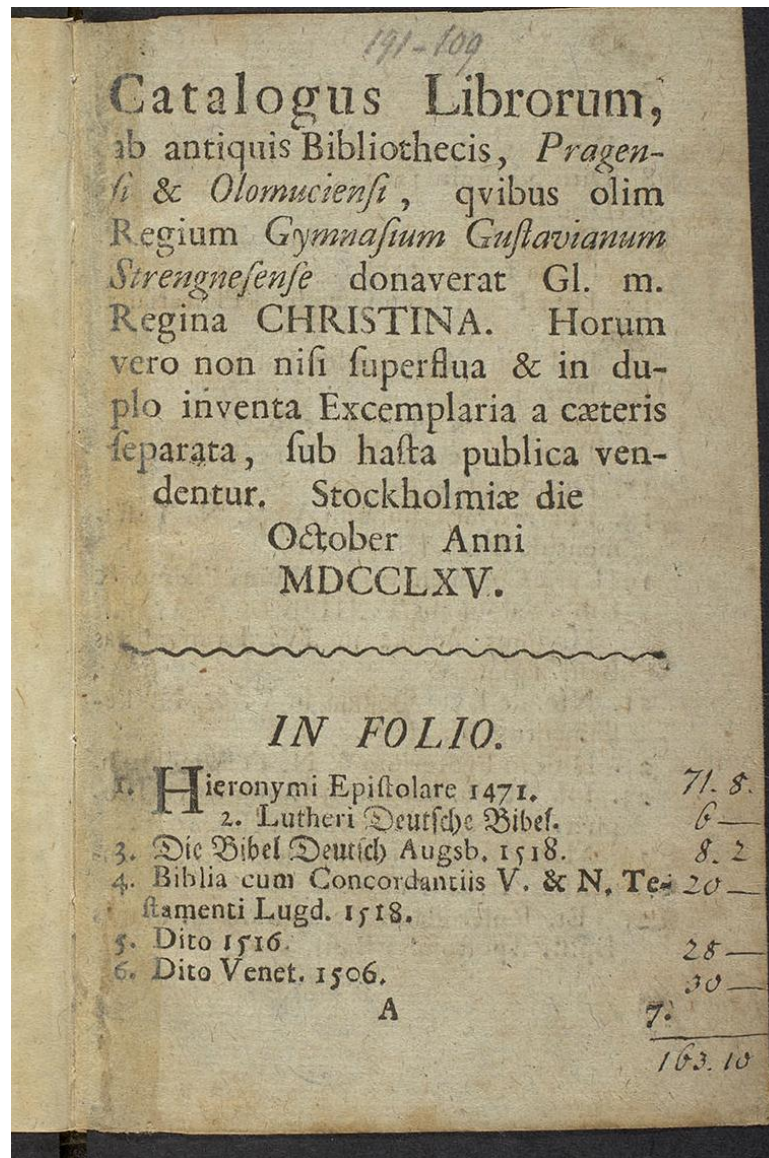
Nové formy prodeje a nabídky:

- subskripce
- aukce, antikvariáty, nakladatelské domy
- seznam přivazovaný do knih
- inzeráty

Antikvariáty, aukce

- antikvární prodej už od 14. st.
- Leiden 1604 – první doložená aukce
- Anglie – dražby nakladatelské produkce
- Čechy – konec 18. st. Knihkupci, vzrůst od 90. let 18. st.
- aukční katalogy

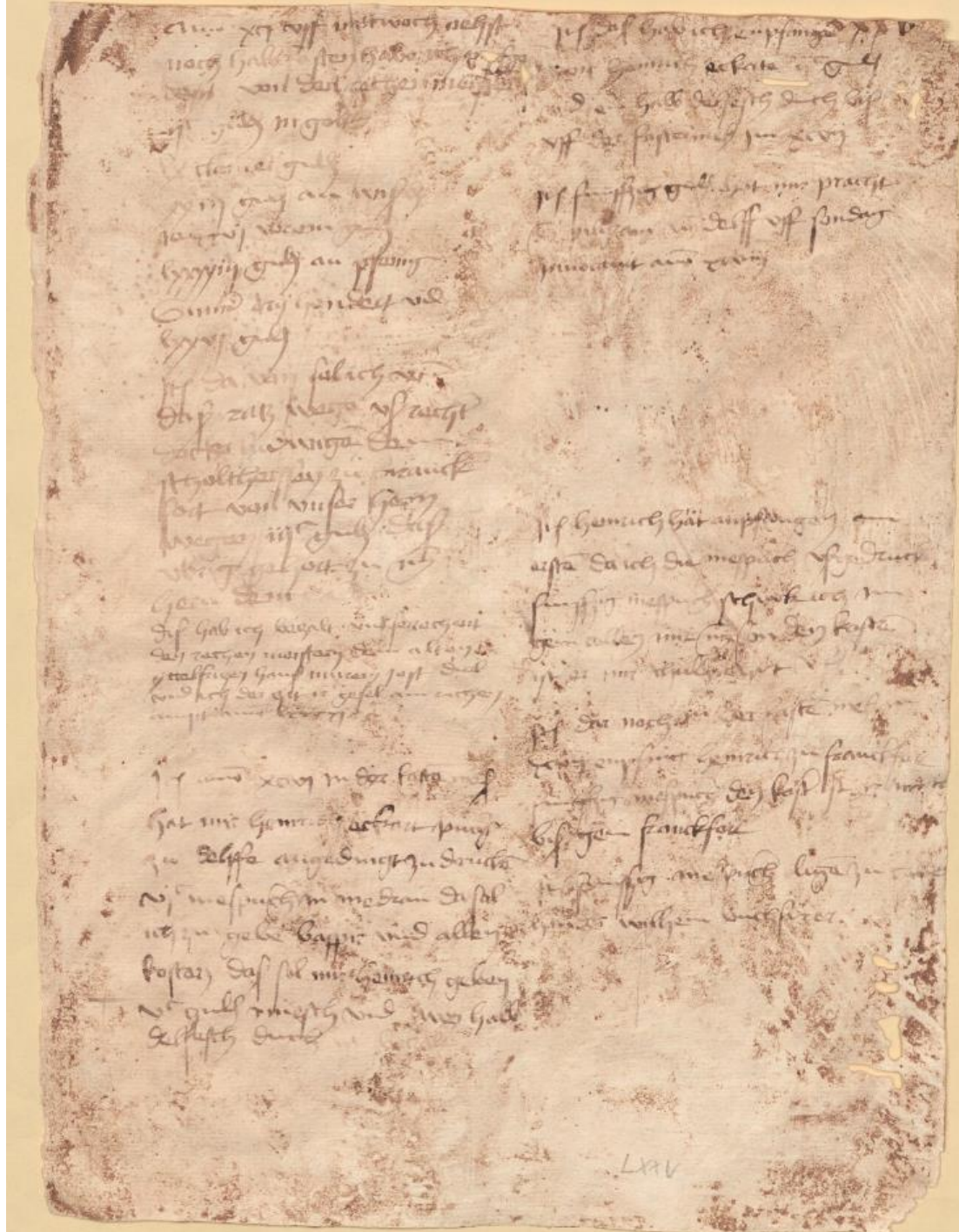

České země 15. st.

- husitství – zrychlený oběh rukopisů
- rukopisy na objednávku
- od 70. let 15. st. – narůst importu latinských prvotisků ze zahraničí (Itálie, Německo)
- přímý nákup na zahraničním trhu

České země 15. st.

- jednolistové nabídky
  - 1476 – Günther Zainer pro Rožmberky
- Peter Drach ml.
  - torzo účetní knihy
- kočovní i samostatní knihkupci

České země 16. st.

- tiskaři/prodej
  - sklady neprodaných knih (Daniel Adam z Veleslavína – 35 tis.)
  - pokusy pronikat na zahraniční trh – účast na knižních veletrzích
- knihaři
  - základní distribuční síť pro českou produkci (distribuce v regionech)
  - nárůst dílen, hromadná produkce vazeb, úvěry, nabídka domácí i zahraniční produkci
- distribuce specifickými kanály

Knižní obchod v Praze

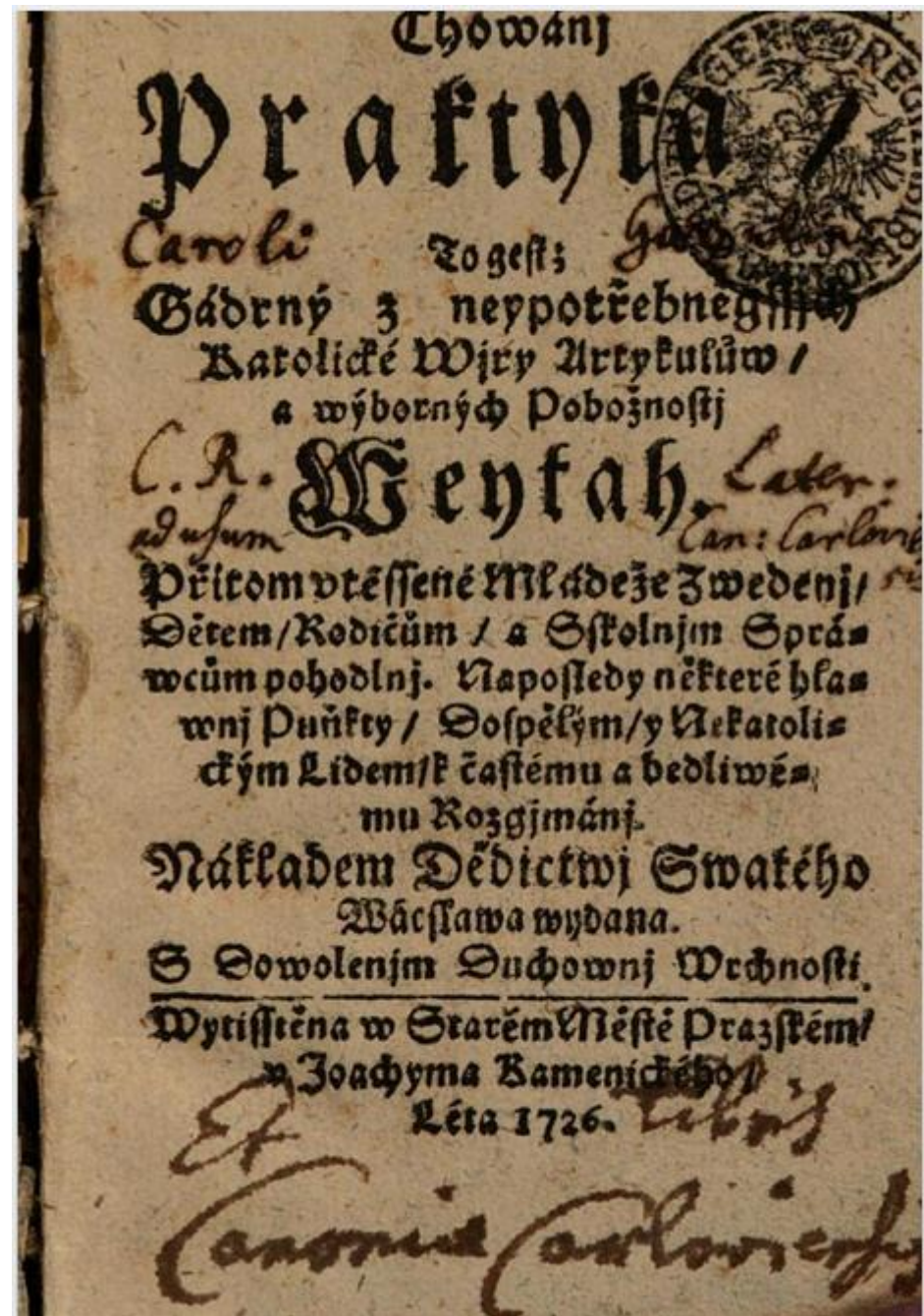
- Praha hlavním centrem (i po Bílé hoře)
- výhodná poloha: napojení na Frankfurt, Vídeň a západní část Uher
- zahraniční knihkupci
  - pražské ungeltní rejstříky
  - Levinus Hulsius
  - šlechta a cizinci

Knižní obchod po Bílé hoře

- profesi mohli vykonávat jen katolické instituce a osoby katolického vyznání
- 1627 komise dohled nad prodejem knih
- pokles Prahy jako centra mezinárodního knižního obchodu
- minimální účast na zahraničních veletrzích 1650-1700
- české země důležitým odbytištěm pro německé nakladatele (filiálky)
- na Moravě silná konkurence vídeňských knihkupců

- Nadace Dědictví sv. Václava (1669)
- obchod s knihami při Arcibiskupské tiskárně
- knihkupectví pražské Jezuitské tiskárny

České země 18. st.

- rozvoj knihkupecké sítě
- Podpora exportu do zahraničí
- 1772 Knihkupecký řád: práva a povinnosti, konec kočovných knihkupců, vzdělání
- 1788 knižní obchod prohlášen za svobodnou živnost
- nástup komerčního pohledu na knižní obchod
- omezení cenzury